

Trek over zee in het voorjaar van 2003

Jelle van Dijk

In 1972 richtten een stel zeetrekfanaten de Club van Zeetrekwaarnemers op. In Noordwijk wordt er sindsdien elk jaar enkele honderden uren per jaar over zee gekeken waarbij de waarnemingen op uurbasis werden verzameld. Het enthousiasme voor deze tak van vogelstudie was aanvankelijk ongekend, maar zakte aardig in toen het steeds problematischer werd de vele gegevens in overzichten samen te vatten. Alleen aan de Hondsbossche Zeewering ging men stug door met het vrijwel dagelijks tellen van passerende vogels over zee. In de jaren negentig bloeide de belangstelling voor de 'zeetrek' weer op met fanatieke tellers bij Westkapelle en Scheveningen. De nieuwste trektelpost (start 2002) langs de kust wordt gevormd door de Langevelderslag waar Jan Wierda met slechts enkele mensen er in slaagt honderden uurkaarten ingevuld te krijgen. Dankzij de inspanningen van Kees Camphuysen is het momenteel mogelijk om bijzonder snel na het digitaal inleveren van de uurtotalen een keurig totaaloverzicht te krijgen. Het overzicht van het eerste halfjaar 2003 is hierbij gevoegd. Het heeft betrekking op 68 teluren vanuit de zeetrekhut aan de Astridboulevard gedurende de maanden januari (16), februari (10), maart (11), april (20), mei (3) en juni (8). Wat opvalt is het buitengewone lage aantal in de maand mei. Dit werd vooral veroorzaakt door de ongunstige wind (niet uit de hoek NW-ZO) en door het feit dat steeds meer mensen in mei elders vertoeven of druk zijn met broedvogelinventarisaties. De maand juni is vrijwel altijd een maand met weinig trek en lokt om die reden weinig mensen naar het hutje. De tellingen werden verricht door Hein Verkade, Peter Spierenburg, Ab Steenvoorden, Rien Sluijs, Jan Jacobs, Dick Passchier en Jelle van Dijk. Hieronder worden enkele karakteristieke verschijnselen per maand genoemd

Januari

De eerste decade was koud, maar leverde nauwelijks schaatsijs op. Een beetje koude laat al snel een toename van Futen zien, zoals 320 naar zuid op 10 januari. Ook de Grote Zaagbek en in mindere mate het Nonnetje vertonen zich dan boven zee. De aantallen bleven zeer laag omdat het IJsselmeer vrijwel geheel open bleef. Opvallend was dat grote groepen Smienten voor de kust

dobberden (o.a. 210 ex. op 11 januari).

Aalscholvers ontbraken in die eerste decade op de uurtotaalkaarten, iets dat na januari zelden meer werd vastgesteld.

In de laatste decade nam het aantal duikers flink toe (bijv. 82 ex. naar zuid op 25 januari). Dankzij de goede telescopen van tegenwoordig lukt het steeds vaker om te kunnen zeggen dat het heel vaak om Roodkeelduikers gaat. Er werden geen Parelduikers met zekerheid waargenomen! Op 25 januari werden 158 alk/zeekoeten waargenomen en daarbij nog eens 18 goed herkenbare Zeekoeten, een januari-uurrecord! De 63 Drieteenmeeuwen in dat uur zijn ook vermeldenswaard.

Februari

Vorst van enige betekenis kwam in deze maand niet meer voor. Bij zulke omstandigheden komt de trek naar het noorden vroeg op gang. Zo werden in één uur op 10 februari 330 Brandganzen, 9 Grauwe Ganzen, 8 Kolganzen en 2 Rietganzen naar noord vliegend waargenomen. Op 22 februari gevolgd door 90 Kolganzen en 260 Brandganzen.

Het aantal alkachtigen neemt in februari altijd snel af. Dat was in 2003 ook het geval. Opvallend waren de twee doodgevonden Kleine Alken voor de telpost.

Het aantal Futen was in deze zachte maand ook laag met uitzondering van 22 februari toen er 350 in zee dobberden. Drieteenmeeuwen werden vooral in de eerste decade gezien met ten hoogste enkele tientallen per uur. Aalscholvers werden in deze maand in vrijwel elk uur waargenomen, maar nooit meer dan enkele exemplaren per uur.

Maart

Duikers worden in maart nog maar weinig gezien. Het aantal van 14 ex. in één uur op 14 maart ligt slechts 4 onder het uurrecord voor deze maand. Het aantal Aalscholvers nam duidelijk toe, waarbij op 21 maart 88 ex. in een uur werden geteld. Trek van eenden en ganzen stelde weinig voor. Op dagen met wind uit noord tot oost kan steltloper trek worden verwacht. Dat was het geval op 14-16 maart, 21 maart en 31 maart. Het ging daarbij vrijwel uitsluitend om Bonte Strandloper (max. 83 ex in een uur op 31 maart), Drieteenstrandloper (max. 65 ex. in een uur op 16 maart) en Kluut (max. 21 ex. in een uur op 16 maart). Vergeleken met andere jaren zijn dit lage aantallen.

Het opvallendste fenomeen was de vroeg ingezette trek van de Dwergmeeuw. Na enkele exemplaren begin maart is 9 maart de eerste dag met meer dan 10 ex. in een uur (16 ex.). Hierna ontbreekt deze soort op geen enkel uur meer. Op 29 maart breekt de trek echt los met 158 ex. naar noord, gevolgd door 31 maart met 385 ex. in één uur naar noord. De eerste Visdieven en Grote Sterns werden pas op 29 maart gezien.

April

De trek van Dwergmeeuwen bleef ook in de eerste helft van april het opvallendste verschijnsel. Na dagen met enkele tientallen per uur volgen 5 april met 134 ex. in een uur, 6 april met 408 ex. in een uur en 6 april met 417 ex. in twee uur. Hierna neemt de trek sterk af met nog een enkele keer een tiental vogels per uur. Voor 1990 viel het hoogtepunt van de dwergmeeuwentrek vrijwel jaarlijks rond 30 april. De laatste jaren komt de trek meestal half april goed op gang. De doortrekkpiek van dit jaar viel dus bijzonder vroeg!

April is altijd een goede periode voor de trek van enkele soorten eenden: Wintertaling, Slobeend en Middelste Zaagbek. Dit jaar sprong de Slobeend er uit met opvallende aantallen. Van 7 t/m 20 april ontbrak deze soort niet op de uurtotaalkaarten. Het hoogtepunt viel op 13 april met 124 ex. in één uur. Goede trek werd ook vastgesteld op 14 april (43 ex.) en 16 april (45 ex.).

Aalscholvers worden nog steeds bijna jaarlijks talrijker langs de kust. In deze maand werden af en toe grote groepen noordwaarts vliegende vogels gezien met als hoogtepunt 185 ex. in een uur op 14 april, twee dagen later gevolgd door 107 ex. in een uur.

Bij wind uit N tot O komt ook de zichtbare steltloper trek op gang al blijven de aantallen voor 20 april doorgaans laag. Dat was ook dit jaar het geval.

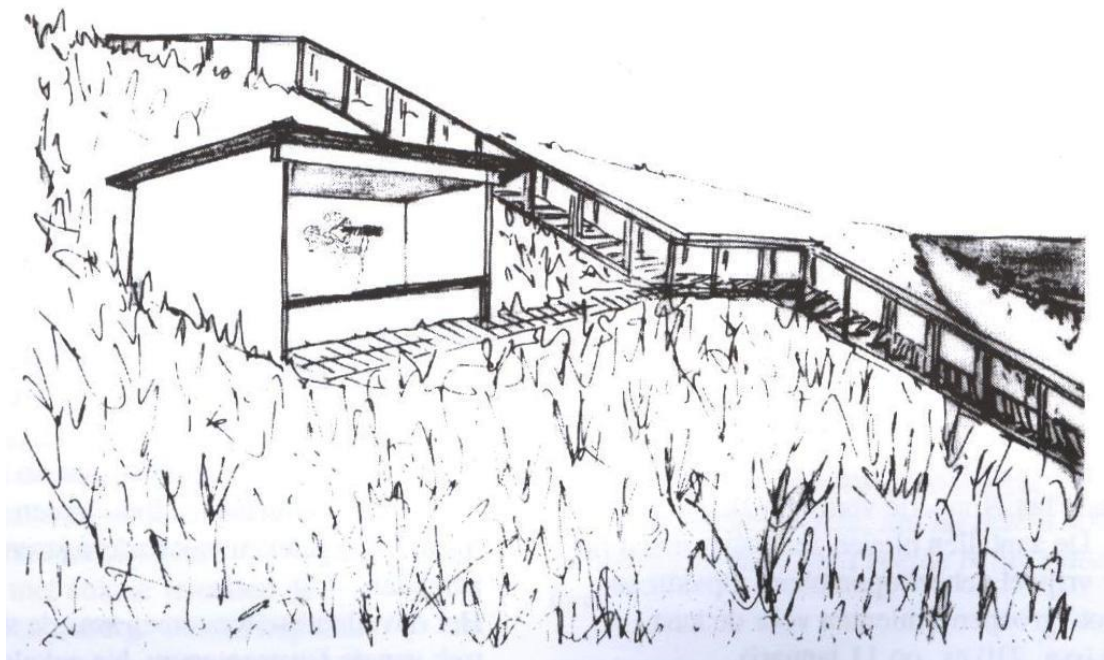
De eerste grote trek golf van Visdieven (met waarschijnlijk ook wat Noordse Sterns) vond plaats op 13 april toen er in één uur 720 'noordse dieven' langsvlogen. Pas op 24 april werden voor het eerst meer dan 10 Grote Sterns in een uur geteld (55 ex.). Zwarte Sterns en Dwergsterns bleven opvallend schaars met nooit meer dan 8 ex. in een uur.

Mei

Door de al eerder genoemde oorzaken bleef het aantal ingevulde kaarten dit jaar buitengewoon laag. Vermeldenswaard is nog wel het aantal Dwergmeeuwen dat op 4 mei werd gezien: in 2 uur passeerden 155 ex. naar zuid en 86 ex. naar noord.

Juni

Zoals elk jaar in juni is het aantal Grote Sterns dikwijls groter dan het aantal 'noordse dieven'. Dat was nu ook het geval al ging het bij de Grote Stern om hoogstens 20 ex. per uur. Vermoedelijk betreft die late trek niet-broedende vogels die al wel de kolonies (met op dat moment al nesten met jongen) opzoeken. Verder deze maand op drie uren enkele Jan-van-genten en op elke uur enkele Aalscholvers. Die Aalscholvers zullen in deze tijd van het jaar afkomstig zijn van de kolonies van Meyendel of de AWD. Op 29 juni werd een groep van 180 ex. foeragerend voor de kust waargenomen. Bijzonder was de waarneming van een Kleine Zilverreiger (22 juni).

Totaalaantallen per soort, Noordwijk voorjaar 2003

<i>Soort</i>	<i>Zuidwaarts</i>	<i>Noordwaarts</i>	<i>in Zee</i>	<i>Totaal</i>
Roodkeelduiker	43	20	16	79
ongedetermineerde duiker	356	122	8	486
Fuut	657	151	1158	1966
Roodhalsfuut		1		1
Kuifduiker	1			1
Kuifduiker/Geoorde Fuut		1		1
Noordse Stormvogel	2	3		5
Jan van Gent	8	13	1	22
Aalscholver	230	829	263	1322
Kleine Zilverreiger		1		1
Blauwe Reiger	6	11		17
Lepelaar		1		1
Knobbelzwaan		4	2	6
Rietgans	1	2		3
Kolgans	18	98		116
Grauwe Gans	12	90		102
Brandgans	310	714		1024
Rotgans	3	205		208
Nijlgans	5	13		18
Bergeend	43	104		147
Smient	337	251	344	932
Krakeend	9	46		55
Wintertaling	32	377	13	422
Wilde Eend	7	4		11
Pijlstaart	7	61		68
Zomertaling	3	3		6
Slobeend	8	349		357
Krooneend		3		3
Tafeleend	2	8		10
Kuifeend	2	7	1	10
Toppereend	18	14		32
Eidereend	353	608	9	970
Zwarte Zee-eend	210	943	2	1155
Grote Zee-eend	1	40		41
Brilduiker	22	5		27
Nonnetje	4			4
Middelste Zaagbek	21	146		167
Grote Zaagbek	6	1		7
Bruine Kiekendief		1		1
Blauwe Kiekendief		3		3
Torenvalk		1		1
Smelleken		5		5
Scholekster	109	92		201
Kluut		28	3	31
Bontbekplevier	2	3		5
Goudplevier		2		2
Zilverplevier		33		33
Kievit		5		5
Drieteenstrandloper	5	177	4	186
Bonte Strandloper	6	202		208
Kemphaan	3			3
Grutto		2		2

Rosse Grutto		8		8
Regenwulp		108		108
Wulp	15	118		133
Tureluur	1	18		19
Kleine Jager	1			1
Zwartkopmeeuw	1	2	2	5
Dwergmeeuw	336	1804		2140
Drieteenmeeuw	171	57	22	250
Grote Stern	25	249		274
Visdief	30	626	30	686
Noordse Stern		3		3
Visdief / Noordse Stern	573	2051		2624
Dwergstern	2	23		25
Zwarte Stern	7	21		28
Zeekoet	28	4	1	33
Alk / Zeekoet	207	16		223
Alk	1			1
Kleine Alk	1		1	2
Bruinvis	2	2		4

REUZENSTERNEN IN FRIESLAND

Koene Vegter

Misschien kwam het door het ondergelopen bollenlandje in de nabijheid van de Elsgeesterweg, waar al enige tijd temidden van Goudplevieren, Kieviten en Watersnippen een fraai getekende Gestreepte Strandloper te bewonderen viel – soms voor het determineergemak nog omzoomd door een Bonte Strandloper en een Kempfaan – dat zich voor de excursie naar de Friese Westkust van zaterdag 16 augustus 2003 slechts een select gezelschap van een zestiental deelnemers meldde. Mogelijk speelde ook de langdurige hitte met bijbehorende vermoeidheidsverschijnselen een rol. Een aanwijzing hiervoor leek het gegeven dat voorzitter Jelle van Dijk, die zoals gebruikelijk weer voor een tot in de details beschreven routebeschrijving had gezorgd – deze keer via de N206 om de noord – tot zijn verbijstering moest constateren dat een groot deel van het gezelschap al gelijk in de fout ging door rustig koutend richting A44 te koersen. Gelukkig bevond zich onder hen oud waddenexcursie-organisator Rien Sluys die met behulp van lichten en gebaren de groep weer op het goede pad kreeg. De equipe van Leo Schaap schakelde toen maar gelijk de automatische routeplanner in, zodat een liefvallige

damesstem ter ondersteuning van de tekst van Jelle ons verder feilloos langs de diverse waarneempunten begeleidde.

Een eerste stop bracht ons voorbij de Burgervlotbrug richting Den Helder bij een aantal ondergelopen bollenlandjes, waar een week eerder nog een Lachstern gesignaleerd was, die nu helaas ontbrak. Een gemis dat echter weer werd goed gemaakt door de vele meeuwen eenden en steltlopers. Naast elkaar liepen Grote en Kleine Mantelmeeuwen, waarbij goed te zien viel dat vooral het verschil in pootkleur hier indicatief is, respectievelijk bleke en gele poten. Verder Witgatjes, Oeverlopers, Watersnippen en naast enkele Wintertalingen ook 2 Zomertalingen, een zeker niet alledaagse waarneming.

Vervolgens binnendoor richting Den Oever waar bij de haven een grote variëteit aan vogels werd gezien: Zwarte Stern (weinig), Grote Stern, Visdief, Bergeend, Groenpootruiter, Kluut, Kanoet, Rosse Grutto (veel), Tureluur, Bontbekplevier, Witte en Gele Kwikstaart.

Over de Afsluitdijk, waar de Zwarte Stern wel alom tegenwoordig was, werd bij Kornwerderzand afgeslagen richting Makkum, waar in de Makkummer Zuidwaard dan eindelijk de eerste Reuzensterne te bewonderen vielen, en wel om